

Grote meervoudige vleermuiskast als alternatieve verblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen?

Erik Korsten, Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant

Dit artikel was eigenlijk bedoeld voor de vleermuiskasten-special die de VLEN-nieuwsbrief in 2005 wil uitgeven en ik had er liever mee gewacht tot duidelijk zou worden of de kast door vleermuizen in gebruik zal worden genomen. Maar door de vraag van Anne-Jifke Haarsma (Zoogmail 2004 27 / 4 juli 2004) over welke mogelijkheden er zijn om problemen met de huisvesting van een grote kolonie meervleermuizen in Zuid-Holland op te lossen leek het me verstandig om in Zoogmail alvast kort wat van mijn ideeën daarover te plaatsen. En misschien brengt het andere mensen ook weer op ideeën om hiermee verder aan de slag te gaan.

Inleiding

Op 10 mei 2001 en 10 mei 2002 telden Jeroen Nusslein en ik een kolonie van respectievelijk 46 en 104 gewone dwergvleermuizen in een gebouw van de Tilburgsche Waterleiding Maatschappij (TWM). De vleermuizen verlieten het gebouw via een stootvoeg aan de voorzijde (zuid-oostkant). Deze stootvoeg was onderdeel van een kleine scheur in de voorgevel.

In het begin van 2004 werd duidelijk dat de scheur in de voorgevel dermate groot is geworden dat reparatie dringend nodig is en dat renovatie van de hele voorgevel moet worden gepland. Omdat door bepaalde eigenschappen van de renovatie de vleermuizen hun verblijfplaats waarschijnlijk zouden verliezen had de TWM de vraag of het mogelijk was een alternatieve verblijfplaats te bieden? Als de vleermuizen vrijwillig zouden verhuizen dan zou het daarna makkelijker zijn om de renovatie op de juiste manier uit te voeren.

Omdat ik al jaren rondloop met ideeën voor kunstmatige verblijfplaatsen in en aan gebouwen was die vraag koren op mijn molen. In 1997 heb ik voor mijn opleiding een literatuuronderzoek geschreven met de titel "Succesfactoren van vleermuiskasten" waarin ik de Europese en Amerikaanse literatuur over het bouwen en toepassen van vleermuiskasten heb vergeleken. Ik ga niet nu niet verder in op de inhoud van dat rapport. Daar wil ik in de VLEN-nieuwsbrief wat uitgebreider over schrijven.

Na het literatuuronderzoek had ik wel sterk het idee dat het ophangen van hele grote vleermuiskasten aan huizen zoals dat in de Verenigde Staten veel en met succes wordt toegepast ook mogelijkheden zou kunnen bieden voor het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen die normaal in spouwmuuren en nauwe ruimten onder het dak verblijven. Op basis van de uitkomsten van dat literatuuronderzoek en met een aantal tekeningen als voorbeeld heb ik voor de TWM een kast ontworpen.

Wie over dat soort kasten zou willen weten kan terecht op de website van de North American Bat House Research Project (<http://www.batcon.org/bhra/index.html>).

Ontwerp in het kort

De kast is 180 cm breed, 100 cm hoog en 16 cm dik. Door middel van panelen van 2 cm dikte is de kast in drie spleetvormige ruimten van 2 cm ingedeeld.

Tussen deze ruimten moet variatie in microklimaat kunnen ontstaan. Omdat vleermuizen graag de warmte opzoeken is de donker van kleur en hangt hij op de zuidwest kant waar hij vanaf 13:00 uur in de zon komt te hangen. In het voorste compartiment is een ventilatiespleet aangebracht. In de tussenwanden is onderaan een kleine doorkruipopening aangebracht waardoor vleermuizen van de ene ruimte in de andere kunnen kruipen. Doordat de kast op latten tegen de muur is gemonteerd ontstaat er tussen de kast en de muur een vierde compartiment waar de vleermuizen kunnen verblijven. Doordat een apart deel van het derde compartiment is gevuld met isolatiemateriaal kan er in dat vierde compartiment een stabiel klimaat ontstaan.

Om het in de kast zo donker mogelijk te houden heeft de onderkant van de kast een scharnierende klep die de kast afsluit maar tussen de klep en de muur blijft een inkruipspleet van 2 cm open. De muur zelf is daardoor de aanvliegplank van de kast en de vleermuizen kunnen dan via die inkruipspleet de kast in en uit. Als materiaal was multiplex bedoeld maar bij de uitvoering is in verband met de duurzaamheid betonplex gebruikt. Om de vleermuizen veel houvast te bieden is op alle binnenwanden horregaas gespannen. Door dat gaas strak te spannen en op veel plaatsen vast te zetten kan worden voorkomen dat de vleermuizen tussen het gaas en de wanden terecht komen. Zie voor bouwtekeningen en foto's de bijgevoegde PDF-bestanden (*bouwtekening TWMkast.pdf* en *fotos twmkast.pdf*).

Ophangen

Op 2 maart 2004 is de kast opgehangen. Vanwege het grote gewicht van de kast (niet gewogen maar je moet hem met min. 2 man tillen) is de kast met behulp van een kraan en een steiger opgehangen. De kast is op 50 cm afstand van de bestaande uitvliegopening opgehangen. Hij hangt vlak onder de dakrand en de invliegopening zit op ongeveer 7 meter hoogte (schatting – nooit precies nagemeten). Bovenaan de kast zitten twee haken waarmee hij aan de muur is bevestigd en de kast wordt onderaan ondersteund door twee in de muur verankerde beugels. De kieren die aan de bovenkant en de zijkant tussen de kast en de muur overbleven zijn dicht gekit.

Resultaten

In mei is de kast bijna wekelijks gecontroleerd door 's avonds op de wacht te gaan staan om naar uitvliegers te kijken. De laatste controle was 29 mei (door het vele veldwerk heb ik daarna geen tijd meer gehad) en tot dat moment was de kast niet in gebruik door vlermuizen. Op 1 juni is de kast overdag opengemaakt en op dat moment waren er ook geen sporen van gebruik te zien.

Bij de controles 's avonds kwamen twee zaken naar voren die we eerder over het hoofd hebben gezien:

1. Vlakbij de kast (+- 15 meter afstand) hangt boven een deur een witte beveiligingslamp waarvan het schijnsel net niet de kast bereikt. Omdat zwermende vlermuizen wel door het aan de rand zwakke schijnsel zouden vliegen was er twijfel of de kast daar wel goed zou hangen. Door het uitkiezen van de hangplek overdag hebben we die lamp gewoon niet gezien.
2. Doordat we nu veel vaker dan voorheen naar uitvliegers hebben gezocht merken we dat het gebouw zelf meerdere verblijfplaatsen kent. Bij de laatste controle vlogen er 29 gewone dwergvlermuizen op minder dan meter van de kast onder de dakrand uit en vanaf de achterkant van het gebouw vlogen minimaal 20 gewone dwergvlermuizen uit.

Een uitgebreider verslag met meer reeds uitgevoerde voorbeelden van vlermuiskasten aan huizen volgt begin 2005 in de VLEN Nieuwsbrief–special over vlermuizen.

© Erik Korsten, 2004

Het is niet toegestaan dit artikel en de bijgevoegde tekeningen en foto's op welke manier dan ook verder te verspreiden of te publiceren.

Een uitgebreider artikel is in voorbereiding.